

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	9Cdo/105/2021
Identifikačné číslo spisu:	1516202349
Dátum vydania rozhodnutia:	20.04.2023
Meno a priezvisko:	JUDr. Marián Sluk
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2023:1516202349.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobkyne Poľnohospodárska Pôda s.r.o., so sídlom v Bratislave, Sibírska 55, IČO: 44 138 369, zastúpenej LawService, s.r.o., advokátskou kanceláriou, so sídlom vo Zvolene, Stráž 223, IČO: 36 861 723, proti žalovanej S. B., bývajúcej v T., K. XXX/XXX, zastúpenej BIZOŇ & PARTNERS, s.r.o., advokátskou kanceláriou, so sídlom v Bratislave, Hviezdoslavovo námestie 25, IČO: 36 833 533, o určenie vlastníckeho práva k nehnuteľnosti, vedenom na Okresnom súde Nitra pod sp. zn. 14C/127/2016, o dovolaní žalobkyne proti rozsudku Krajského súdu v Nitre z 31. marca 2020 sp. zn. 6Co/9/2020, takto

rozhodol:

Dovolanie o d m i e t a.

Žalovaná má voči žalobkyni nárok na náhradu trov dovolacieho konania v plnom rozsahu.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Nitra (ďalej aj „súd prvej inštancie“) rozsudkom z 9. novembra 2018, č. k. 14C/127/2016-230 zamietol žalobu žalobkyne, ktorou sa voči žalovanej v zmysle pripustenej zmeny žaloby domáhala určenia, že bola výlučnou vlastníčkou pozemku registra "C" kat. úz. B., obec B., okres L., ako parc. č. XXXX - orná pôda o výmere 903 m² ku dňu jeho vyvlastnenia, na základe rozhodnutia o vyvlastnení zo dňa 18. 08. 2016 Okresného úradu Nitra, odbor výstavby a bytovej politiky č. OÚ-NR-OVBP2-2016/032185-53 v spojení s rozhodnutím Ministerstva dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja SR, odbor štátnej stavebnej správy zo dňa 10. 10. 2016 č. 24929/2016/B624-SV/64203/To/. (ďalej aj „predmetná nehnuteľnosť“, „nehnuteľnosť“) a o trovách konania rozhodol tak, že žalovanej priznal náhradu trov konania v rozsahu 100 %.

1.1. V odôvodnení rozhodnutia poukázal na § 137 písm. c/ a § 228 ods. 2 zákona č. 160/2015 Z. z. Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“), § 48 ods. 1, § 132 ods. 1, § 133 ods. 2, § 575 ods. 1 zákona č. 40/1964 Zb. Občianskeho zákonníka (ďalej aj „Občiansky zákonník“), § 6 ods. 6 zák. č. 258/2015 o vyvlastňovaní pozemkov a stavieb a o nútenom obmedzení vlastníckeho práva k nim a o zmene a doplnení niektorých zákonov, § 3 od. 5 zák. č. 175/1999 Z. z. o niektorých opatreniach týkajúcich sa prípravy významných investícií a o doplnení niektorých zákonov. Vykonaným

dokazovaním mal preukázané, že žalobkyňa ako kupujúca a žalovaná ako predávajúca uzavreli dňa 3. júla 2015 kúpnu zmluvu, predmetom ktorej bol prevod vlastníckeho práva k predmetnej nehnuteľnosti. Vláda Slovenskej republiky uznesením z 8. júla 2015 č. 401/2015 schválila návrh na vydanie osvedčenia o významnej investícii a stavba sa týkala aj predmetnej nehnuteľnosti. Okresný úrad Nitra vyhovel protestu prokurátora a rozhodnutie o povolení vkladu číslo V 5399/2015 z 29. júla 2015, ktorým povolil na základe kúpnej zmluvy uzatvorenej medzi stranami sporu vklad vlastníckeho práva do katastra nehnuteľností v prospech žalobkyne, zrušil. Žalovaná ako predávajúca a spoločnosť MH Invest s.r.o. ako kupujúca uzatvorili 4. marca 2016 kúpnu zmluvu, predmetom ktorej bol prevod vlastníckeho práva k predmetnej nehnuteľnosti a 21. júna 2016 uzavrela spoločnosť MH Invest s.r.o. ako predávajúca a spoločnosť MH Invest II s.r.o. ako kupujúca, predmetom ktorej bol prevod vlastníckeho práva k tejto parcele už označenej ako ostatná plocha na LV č. XXXX. Okresný úrad Nitra, odbor výstavby a bytovej politiky rozhodnutím č. OU-NR-OVBP2-2016/032185-53 z 18. augusta 2016 rozhodol o vyvlastnení vlastníckeho práva spoločnosti MH Invest II s.r.o. s tým, že časť náhrady za vyvlastnenie uhradí spoločnosť MH Invest s.r.o. na účet spoločnosti MH Invest II s.r.o. a časť do súdnej úschovy, pretože na súde prebieha konanie týkajúce sa určenia vlastníckeho práva k tejto nehnuteľnosti, odvolanie žalobkyne voči tomuto rozhodnutiu bolo zamietnuté. Dodal, že zo svojej činnosti má vedomosť, že na Okresnom súde Nitra sa pod sp. zn. 12U/4/2016 vedie konanie, v ktorom vyvlastniteľ zložil do súdnej úschovy peňažnú náhradu za vyvlastnenie, ktorú súd prijal, ale doposiaľ nevyplatil príjemcovi.

1.2. Keďže žalobkyňa po pripustení zmeny žaloby žiadala určiť, že bola vlastníkom nehnuteľnosti ku dňu vyvlastnenia nehnuteľnosti, súd dospel k záveru, že nemá na požadovanom určení naliehavý právny záujem. Argumentoval, že v konaní nebolo sporné, že žalobkyňa žiada určiť vlastnícke právo späť (k okamihu vyvlastnenia), ďalej nebolo sporné, že účelom požadovaného určenia nie je zmena osoby zapísanej ako vlastníč v katastri nehnuteľností, ale vyplatenie náhrady za vyvlastnený pozemok. Žaloba o plnenie má prednosť pred žalobou o určenie. Napokon žalobkyňa nemôže mať naliehavý právny záujem na požadovanom určení, pretože vzhľadom na vznik predkupného práva štátu po uzatvorení zmluvy pred vznikom vlastníckeho práva vkladom do katastra nehnuteľností (pričom predkupné právo štátu bolo následne uplatnené) nikdy nebola a ani nemohla byť zapísaná ako vlastníč predmetnej nehnuteľnosti.

1.3. Ak žalobkyňa nemá na požadovanom určení naliehavý právny záujem, nie je potrebné sa vecou samou zaoberať. Dodal však, že žalobe by nebolo možné vyhovieť ani z vecnej stránky, pretože určení vlastníckeho práva bráni dodatočná nemožnosť plnenia s poukazom na rozhodnutie Najvyššieho súdu SR sp. zn. 3Sžrk/5/2017, že vznik predkupného práva štátu podľa zákona č. 175/1999 Z. z. predstavuje trvalú prekážku (aj napriek zneniu § 3 ods. 7 zákona č. 175/1999 Z. z., podľa ktorého predkupné právo zanikne, ak sa do dvoch rokov odo dňa schválenia návrhu na vydanie osvedčenia o významnej investícii vládou nevykoná alebo ak sa nezačne vyvlastňovacie konanie), pretože v danej veci došlo k uplatneniu a výkonu tohto predkupného práva. Predmetné predkupné právo štátu je osobitným druhom a nevzťahuje sa naň úprava Občianskeho zákonníka. V danej veci preto na predkupné právo nie je možné analógiou podľa § 853 Občianskeho zákonníka použiť § 603 Občianskeho zákonníka. Na základe uvedeného sa plnenie dohodnuté v kúpnej zmluve zo dňa 3. júla 2015 stalo po vzniku záväzku nemožným, povinnosť žalovanej plniť tak zanikla podľa § 575 ods. 1 Občianskeho zákonníka a tým zanikol aj tento záväzok. Žalobkyňa preto nemohla nikdy nadobudnúť vlastnícke právo k predmetnému pozemku a rovnako nemohla byť jej vlastníkom ani ku dňu vyvlastnenia tohto pozemku.

2. Krajský súd v Nitre (ďalej aj „odvolací súd“), na odvolanie žalobkyne, rozsudkom z 31. marca 2020 sp. zn. 6Co/9/2020 potvrdil rozsudok súdu prvej inštancie a žalovanej priznal nárok na náhradu trov odvolacieho konania v plnom rozsahu.

2.1. Odvolací súd pri prejednávaní veci dospel k záveru, že žalobkyňou namietané odvolacie dôvody nie sú naplnené. Odvolací súd sa plne stotožňuje s dôvodmi súdu prvej inštancie uvedenými v napadnutom rozsudku, na tieto poukazuje ako na správne, a preto ich nebude opakovať (§ 387 ods. 2 CSP). Súd prvej inštancie totiž zrozumiteľným spôsobom uviedol dôvody, pre ktoré žalobu zamietol. Vzhľadom na vyššie uvedené je nutné konštatovať, že i prvoinštančný súd v súdnej veci takto postupoval a správne žalobu pre nedostatok naliehavého právneho záujmu zamietol. Po pripustení zmeny žaloby naliehavý právny záujem žalobkyňa odôvodňovala rozhodnutím o vyvlastnení pozemku a jej nároku na vyplatenie náhrady za vyvlastnenie. Odvolací súd považuje závery súdu prvej inštancie za nepochybné a právne správne. Je nutné dodať, že naliehavý právny záujem na žalobkyňou požadovanom určení nie je v

predmetnom prípade daný, pretože žalobkyňou požadované určenie by nemalo vplyv na zmenu aktuálne zapísaného vlastníka predmetných nehnuteľností, pretože žalobkyňa sa tohto určenia nedomáhala a žiadala určiť vlastnícke právo iba ku dňu vyvlastnenia. Aktuálny evidovaný vlastník predmetnej nehnuteľnosti nadobudol vyvlastnením v zmysle zák. č. 282/2015 Z. z. a nie je právnym nástupcom žalovanej. Žalovaná nie je ani pasívne legitimovaná, pretože v čase vyvlastnenia nebola vlastníčkou predmetnej nehnuteľnosti. Nadobudnutie vlastníctva vyvlastnením je osobitný druh nadobudnutia vlastníctva, ktoré nie je odvodené od práv právneho predchodcu, jedná sa o originárne nadobudnutie vlastníckeho práva. S ohľadom na uvedené skutočnosti je nutné uzavrieť, že samotný petit žaloby sa neviaže na odstránenie konkrétnej spornosti žalobkyňou uplatňovaného práva. S ohľadom na konštatovanú neexistenciu naliehavého právneho záujmu na žalobkyňou požadovanom určení sa správne súd prvej inštancie nezaoberal meritom veci.

2.2. Odvolací súd zároveň mal z obsahu žaloby, všetkých jej vyjadrení preukázané, že žalobkyňa žalobu podala z dôvodu vyplatenia náhrady za vyvlastnený pozemok. Žalobkyňa odvodzovala svoj právny záujem na danom určení práve rozhodnutím o vyvlastnení pozemkov a uložením náhrady do súdnej úschovy, ktorá nebola vyplatená z dôvodu prebiehajúcich súdnych konaní o vlastníctve pozemkov. Žalobkyňa v odvolaní uviedla, že náhrada za vyvlastnené pozemky bola zložená do úschovy na súde v konaní vedenom pod sp. zn. 12U/4/2016, ktorá skutočnosť nebola medzi stranami sporu sporná. Odvolací súd ma zo svojej rozhodovacej činnosti vedomosť, že uznesením Okresného súdu Nitra z 26. marca 2019 pod č. k. 12 U 4/2016-53 súd rozhodol o prijatí zložiteľa spoločnosti MH Invest s. r. o., IČO: 36 724 530 pre príjemcu MH Invest II, s. r. o., IČO: 50 021 150 do úschovy sumu 1.682.830,92 eura. Žalobkyňa v priebehu konania predložila súdu rozhodnutie o vyvlastnení v prospech spoločnosti MH Invest, s. r. o., z ktorého vyplýva, že za vyvlastnené pozemky patrí spoločnosti MH Invest II, s. r. o. náhrada podľa ust. § 4 ods. 3 zákona č. 282/2015 Z. z. Žalobkyňa sa môže domáhať nároku na vyplatenie náhrady za vyvlastnený pozemok v konaní o úschovách (ust. § 335 a nasl. zákona č. 161/2015 Z. z. Civilného mimosporového poriadku, ďalej len „CMP“). Vzhľadom na vyššie uvedené skutočnosti odvolací súd zhodne s názorom súdu prvej inštancie dospel k záveru o správnosti zamietnutia žaloby z dôvodu neexistencie naliehavého právneho záujmu na žalobkyňou požadovanom určení, a preto sa nezaoberal ďalšími dôvodmi zamietnutia žaloby.

3. Proti tomuto rozsudku odvolacieho súdu podala dovolanie žalobkyňa, jeho prípustnosť odôvodnila § 420 písm. f/ a § 421 ods. 1 písm. a/ a b/ CSP. Žalobkyňa žiadala zrušiť rozsudok odvolacieho súdu a vec vrátiť príslušnému súdu na ďalšie konanie. Žalobkyňa tiež žiadala o odklad právoplatnosti rozsudkov odvolacieho súdu a súdu prvej inštancie.

3.1. Vo vzťahu k dovolaciemu dôvodu v zmysle § 420 písm. f/ CSP namietala, že záver súdu o nedostatku naliehavého záujmu je arbitrárny a súd sa nezoberal posúdením konkrétnych skutkových okolností. Nesprávny procesný postup súdu spočíva jednak v nedostatku riadneho odôvodnenia súdneho rozhodnutia vyrovňavajúceho sa so všetkými podstatnými a relevantnými argumentmi. Tiež spočíva v tom, že v dôsledku nesprávneho právneho záveru o nedostatku naliehavého právneho záujmu bolo porušené právo žalobkyne na spravodlivý proces. Nesprávny procesný postup spočíva i v nevytvorení procesného priestoru na vyjadrenie k ustanoveniam CMP, keďže odvolací súd posudzoval vec podľa iných ustanovení, než prvoinštančný súd. Z rozhodnutia odvolacieho súdu nie je zrejmé, či podľa jeho názoru nedostatok naliehavého právneho záujmu spočíva i v tej skutočnosti, že nedošlo k zavkladovaniu zmluvy. V tomto smere je rozhodnutie nepreskúmateľné. Rovnako nie je zrejmé, či podľa odvolacieho súdu nastala dodatočná nemožnosť plnenia v dôsledku predkupného práva štátu.

3.2. Vo vzťahu k dovolaciemu dôvodu v zmysle § 421 ods. 1 písm. a/ CSP namietala, že rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, pri riešení ktorej sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu tým, že vo svojom rozhodnutí v podstate stotožnil vecnoprávne a obligačnéprávné účinky kúpnej zmluvy, ktoré je potrebné odlišovať, a ktoré sám zákonodarcou od 1. januára 1993 oddelil pri nadobudnutí (prevode) nehnuteľností. To, že nedošlo k povoleniu vkladu znamená, že nenastali vecnoprávne účinky (vlastnícke právo nebolo zapísané do katastra). Uvedené skutočnosti však nebránia súdu skúmať, či nastali obligačnéprávné účinky zmluvy, t. j. či bola zmluva platná. Podľa žalobkyne neexistoval žiaden hmotnoprávny dôvod neplatnosti zmluvy. Taktiež sa odvolací súd odklonil od ustálenej praxe v posudzovaní otázky následkov spojených s predkupným právom, ktorá hovorí, že následkom vecného predkupného práva nie je neplatnosť

právneho úkonu ani dodatočná nemožnosť plnenia, osoba oprávnená z predkupného práva sa môže domáhať od nadobúdateľa, aby mu vec ponúkol na predaj, alebo jej zostane predkupné právo zachované. Poukázala na rozhodnutia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 2 Cdo 184/2005, 1 Sžr 15/2012, 3 Cdo 239/2012, 1 Obdo 11/2011, 4 Cdo 56/2009.

3.3. Vo vzťahu k dovolaciemu dôvodu v zmysle § 421 ods. 1 písm. b/ CSP namietala posúdenie otázky pasívnej vecnej legitímácie žalovanej, prvoinštančný súd dospel k záveru, že pokiaľ žaloba na určenie smeruje voči tomu, kto nie je aktuálne vedený v katastri, nie je daný naliehavý právny záujem a že žalovaná nie je pasívne vecne legitimovaná. Druhoinsťančný súd sa s týmto záverom v celom rozsahu stotožnil. Je však potrebné podľa dovolateľky vysporiadať sa s takou skutkovou situáciou, ak je v katastri zapísaná poznámka o prebiehajúcom konaní v zmysle ustanovenia § 228 ods. 2 CSP, ktoré rozširuje právnu záväznosť aj na ďalšie subjekty, pretože hlavným argumentom pre označenie subjektov zapísaných v katastri je práve tá skutočnosť, aby rozhodnutie voči nim bolo právne záväzné. V zmysle uvedeného vymedzila právnu otázku, či naliehavý právny záujem nenahrádza pasívnu vecnú legitímáciu ak existuje naliehavý právny záujem proti označenému žalovanému.

4. Žalovaná sa k dovolaniu nevyjadrila v stanovenej 15-dňovej lehote, preto dovolací súd na neskôr podané vyjadrenie neprihliadal (§ 436 ods. 3 druhá veta CSP).

5. Najvyšší súd ako súd dovolací (§ 35 CSP), po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana zastúpená v súlade so zákonom (§ 429 ods. 1 CSP), v ktorej neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP) dospel k záveru, že dovolanie treba odmietnuť. Na odôvodnenie uvedeného záveru dovolací súd uvádza nasledovné:

6. Podľa § 419 CSP proti rozhodnutiu odvolacieho súdu je prípustné dovolanie, ak to zákon pripúšťa. Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné sú vymenované v § 420 a § 421 CSP.

7. Z hľadiska ústavného aspektu treba rešpektovať právomoc najvyššieho súdu ústavne konformným spôsobom vymedzovať si prípustnosť vecí v konaní o dovolaní a vychádzať z toho, že v prvom rade je vecou najvyššieho súdu určovať si koncepciu interpretácie prípustnosti mimoriadnych opravných prostriedkov, a to za predpokladu, že táto nie je nepriateľská z hľadiska ochrany základných práv a slobôd.

8. Dovolanie treba považovať za mimoriadny opravný prostriedok, ktorý má v systéme opravných prostriedkov civilného sporového konania osobitné postavenie. Dovolanie nie je „ďalším odvolaním“ a dovolací súd nesmie byť vnímaný (procesnými stranami, ani samotným dovolacím súdom) ako tretia inštancia, v rámci konania ktorej by bolo možné preskúmať akékoľvek rozhodnutie odvolacieho súdu z akýchkoľvek dôvodov a hľadísk.

9. O všetkých mimoriadnych opravných prostriedkoch platí, že narušenie princípu právnej istoty strán, ktorých právna vec bola právoplatne skončená, musí byť vyvážené sprísnenými a jasne čitateľnými podmienkami prípustnosti. Právnu úpravu dovolania, ktorá stanovuje podmienky, za ktorých môže byť výnimočne prelomená záväznosť už právoplatného rozhodnutia, nemožno interpretovať bezbreho; namiesto je skôr zdržanlivý (uvážený) prístup.

10. Právo na súdnu ochranu nie je absolútne a v záujme zaistenia právnej istoty a riadneho výkonu spravodlivosti podlieha určitým obmedzeniam. Toto právo, súčasťou ktorého je tiež právo domôcť sa na opravnom súde nápravy chýb a nedostatkov v konaní a rozhodovaní súdu nižšej inštancie, sa v civilnom sporovom konaní zaručuje len vtedy, ak sú splnené všetky procesné podmienky, za splnenia ktorých môže súd konať a rozhodnúť o veci samej. Platí to pre všetky štádiá konania, vrátane dovolacieho konania. Na týchto záveroch zotrváva aj súčasná rozhodovacia prax najvyššieho súdu.

11. Dovolací súd považuje za prospešné opakovane pripomínať, že dovolanie nepredstavuje opravný prostriedok, ktorý by mal slúžiť na odstránenie nedostatkov pri ustálení skutkového stavu veci. Dovolací

súd nemôže v dovolacom konaní formulovať nové skutkové závery a rovnako nie je oprávnený preskúmať správnosť a úplnosť skutkových zistení, už len z toho dôvodu, že nie je oprávnený prehodnocovať vykonané dôkazy, pretože (na rozdiel od súdu prvej inštancie a odvolacieho súdu) v dovolacom konaní nemá možnosť vykonávať dokazovanie, nie je súdom skutkovým. Dovoláním sa preto nemožno úspešne domáhať revízie skutkových zistení urobených súdmi prvej a druhej inštancie, ani prieskumu nimi vykonaného dokazovania. Na hodnotenie skutkových okolností a zisťovanie skutkového stavu sú povolané súdy prvej a druhej inštancie ako skutkové súdy, a nie dovolací súd, ktorý je v zmysle § 442 CSP viazaný skutkovým stavom, tak ako ho zistil odvolací súd, a jeho prieskum skutkových zistení nespočíva v prehodnocovaní skutkového stavu, ale len v kontrole postupu súdu pri procese jeho zisťovania (porov. I. ÚS 6/2018). V rámci tejto kontroly dovolací súd síce má možnosť vyhodnotiť a posúdiť, či konanie nie je postihnuté rôznymi závažnými deficitmi v dokazovaní (tzv. opomenutý dôkaz, deformovaný dôkaz, porušenie zásady voľného hodnotenia dôkazov a pod.) a či konajúcimi súdmi prijaté skutkové závery nie sú svojvoľné, neudržateľné alebo prijaté v zrejmom omyle, ktorý by poprel zmysel a podstatu práva na spravodlivý proces (IV. ÚS 252/04), avšak len pri dovolacom dôvode (vade zmätočnosti) v zmysle § 420 písm. f/ CSP, nie pri dovolacom dôvode v zmysle § 421 ods. 1 CSP.

12. Dovolací súd je dovolacími dôvodmi viazaný (§ 440 CSP). Dovolacím dôvodom je nesprávnosť vytykána v dovolaní (porovnaj § 428 CSP). Pokiaľ nemá dovolanie vykazovať nedostatky, ktoré v konečnom dôsledku vedú k jeho odmietnutiu podľa § 447 písm. f/ CSP, je (procesnou) povinnosťou dovolateľa vysvetliť v dovolaní, z čoho vyvodzuje prípustnosť dovolania a označiť v dovolaní náležitým spôsobom dovolací dôvod (§ 420 alebo § 421 CSP v spojení s § 431 ods. 1 CSP a § 432 ods. 1 CSP). V dôsledku viazanosti (§ 440 CSP) dovolací súd neprejednáva (ex officio) dovolanie nad rozsah, ktorý dovolateľ vymedzil v dovolaní uplatnený dovolací dôvod; ide o posilnenie dispozičného princípu v dovolacom konaní (deetatizáciu dovolania), pri plnom rešpektovaní autonómie a zodpovednosti dovolateľa, pri rozhodovaní o tom, či podá dovolanie, aký dovolací dôvod uplatní a akým spôsobom ho vymedzí. S tým súvisí aj procesná pasivita odvolacieho súdu, ktorý pri prípadných vadách dovolania tieto pri riadnom zastúpení dovolateľa nenapráva.

13. Dovolací súd konštatuje aj to, že dovolacie konanie má od účinnosti Civilného sporového poriadku povahu typického „advokátskeho procesu“, a to nielen vzhľadom na znenie sporového poriadku. Spracovaniu dovolania a celkovej kvalite zastupovania dovolateľa musí advokát, dovolateľ, ktorý má vysokoškolské vzdelanie druhého stupňa, ale aj zamestnanec dovolateľa, ktorý je právnická osoba nevyhnutne venovať zvýšenú pozornosť. Dovolací proces je v porovnaní s predchádzajúcou právnou úpravou podstatne rigoróznejší a odborne náročnejší. Z hľadiska posúdenia prípustnosti dovolania je teda podstatné správne vymedzenie dovolacích dôvodov spôsobom upraveným v zákone (§ 431 až § 435 CSP), a to v nadväznosti na konkrétne, dovolaním napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu. Pokiaľ nie sú splnené procesné podmienky dovolacieho konania a predpoklady prípustnosti dovolania, nemožno dovolaním napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu podrobiť vecnému preskúmaniu v dovolacom konaní.

K dovolaciemu dôvodu v zmysle § 420 písm. f/ CSP:

14. Žalobkyňa vyvodzuje prípustnosť svojho dovolania z ustanovenia § 420 písm. f/ CSP, podľa ktorého dovolanie je prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

14.1. Z práva na spravodlivý súdny proces ale pre procesnú stranu nevyplýva jej právo na to, aby sa všeobecný súd stotožnil s jej právnymi názormi a predstavami, preberal a riadil sa ňou predpokladaným výkladom všeobecne záväzných predpisov, rozhodol v súlade s jej voľou a požiadavkami, ale ani právo vyjadrovať sa k spôsobu hodnotenia ňou navrhnutých dôkazov súdom a dožadovať sa ňou navrhnutého spôsobu hodnotenia vykonaných dôkazov (viď napríklad rozhodnutia Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. IV. ÚS 252/04, I. ÚS 50/04, II. ÚS 3/97, II. ÚS 251/03). Podstatou práva na spravodlivý súdny proces je možnosť fyzických a právnických osôb domáhať sa svojich práv na

neustrannom súde a v konaní pred ním využívať všetky právne inštitúty a záruky poskytované právnym poriadkom. Integrálnou súčasťou tohto práva je právo na relevantné, zákonu zodpovedajúce konanie súdov a iných orgánov Slovenskej republiky.

14.2. Z hľadiska prípustnosti dovolania v zmysle tohto ustanovenia nie je významný subjektívny názor dovolateľa tvrdiaceho, že sa súd dopustil vady zmätočnosti v zmysle tohto ustanovenia; rozhodujúce je výlučne zistenie (záver) dovolacieho súdu, že k tejto procesnej vade skutočne došlo (3 Cdo 41/2017, 3 Cdo 214/2017, 8 Cdo 5/2017, 8 Cdo 73/2017). Dovolací súd preto cez prizmu v dovolaní uplatnených dovolacích námietok skúmal, či došlo k dovolateľkou namietanej procesnej vade.

14.3. Hlavnými znakmi, ktoré charakterizujú procesnú vadu konania v zmysle § 420 písm. f/ CSP, sú a/ zásah súdu do práva na spravodlivý proces a b/ nesprávny procesný postup súdu znemožňujúci procesnej strane, aby svojou procesnou aktivitou uskutočňovala jej patriace procesné oprávnenia.

14.4. Pod porušením práva na spravodlivý proces v zmysle ustanovenia § 420 písm. f/ CSP treba rozumieť nesprávny procesný postup súdu spočívajúci predovšetkým v zjavnom porušení kogentných procesných ustanovení, ktoré sa vymyká nielen zo zákonného, ale aj z ústavnoprávneho rámca, a ktoré (porušenie) tak zároveň znamená aj porušenie ústavou zaručených procesných práv spojených so súdnou ochranou práva. Ide napr. o právo na verejné prejednanie sporu za prítomnosti strán sporu, právo vyjadriť sa ku všetkým vykonaným dôkazom, právo na zastúpenie zvoleným zástupcom, právo na riadne odôvodnenie rozhodnutia, na predvídateľnosť rozhodnutia, na zachovanie rovnosti strán v konaní, na relevantné konanie súdu spojené so zákazom svojvoľného postupu a so zákazom denegatio iustitiae (odmietnutie spravodlivosti).

15. Žalobkyňa vyvodzujúc prípustnosť dovolania z ustanovenia § 420 písm. f/ CSP namietala nesprávny procesný postup odvolacieho súdu jednak z dôvodu nedostatku riadneho odôvodnenia rozhodnutia, ako aj v dôsledku nesprávneho právneho záveru o nedostatku jej naliehavého právneho záujmu na podanej žalobe, a rovnako vzniesla námietku týkajúcu sa porušenia § 382 CSP odvolacím súdom, čím malo dôjsť k porušeniu jej práva na spravodlivý proces.

16. Ustálená judikatúra Európskeho súdu pre ľudské práva (ESLP) uvádza, že súdy musia v rozsudkoch jasne a zrozumiteľne uviesť dôvody, na ktorých založili svoje rozhodnutia, že súdy sa musia zaoberať najdôležitejšími argumentami vznesenými stranami sporu a uviesť dôvody pre prijatie alebo odmietnutie týchto argumentov, a že nedodržanie týchto požiadaviek je nezlučiteľné s ideou práva na spravodlivý proces (pozri napr. Garcia Ruiz v. Španielsko, Vetrenko v. Moldavsko, Kraska v. Švajčiarsko).

17. Aj najvyšší súd už v minulosti vo viacerých svojich rozhodnutiach, práve pod vplyvom judikatúry ESLP a ústavného súdu, zaujal stanovisko, že medzi práva strany civilného procesu na zabezpečenie spravodlivej ochrany jej práv a právom chránených záujmov patrí nepochybne aj právo na spravodlivý proces, a že za porušenie tohto práva treba považovať aj nedostatok riadneho a vyčerpávajúceho odôvodnenia súdneho rozhodnutia. Povinnosť súdu rozhodnutie náležite odôvodniť je totiž odrazom práva strany sporu na dostatočné a presvedčivé odôvodnenie spôsobu rozhodnutia súdu, ktorý sa zaoberá všetkými právne relevantnými dôvodmi uplatnenej žaloby, ako aj špecifickými námietkami strany sporu. Za predpokladu, že ide o rozhodné závery na ktorých stojí súdne rozhodnutie, keďže sa nevyžaduje odpoveď na každú vznesenú námietku. Porušením uvedeného práva strany sporu na jednej strane a povinnosti súdu na strane druhej sa strane sporu (okrem upretia práva dozvedieť sa o príčinách rozhodnutia práve zvoleným spôsobom) odníma možnosť náležite skutkovo aj právne argumentovať proti rozhodnutiu súdu v rámci využitia prípadných riadnych alebo mimoriadnych opravných prostriedkov. Ak je nedostatok riadneho odôvodnenia súdneho rozhodnutia porušením práva na spravodlivé súdne konanie, táto vada zakladá i prípustnosť dovolania podľa § 420 písm. f/ CSP.

18. V posudzovanom prípade obsah spisu nedáva podklad pre záver, že odvolací súd svoje rozhodnutie odôvodnil spôsobom, ktorým by založil procesnú vadu zmätočnosti v zmysle § 420 písm. f/ CSP. Prvoinštančné a odvolacie konanie tvoria z hľadiska jeho predmetu jeden celok (m. m. IV. ÚS 372/08, IV. ÚS 350/09). Odôvodnenie rozhodnutia súdu prvej inštancie v spojení s odôvodnením dovolaním napadnutého rozsudku odvolacieho súdu má podľa názoru dovolacieho súdu všetky zákonom vyžadované náležitosti v zmysle ustanovenia § 393 CSP. V odôvodnení svojich rozhodnutí súdy oboch

nižších inštancií popísali obsah podstatných skutkových tvrdení strán a dôkazov vykonaných v konaní, uviedli, z ktorých dôkazov vychádzali a ako ich vyhodnotili, zároveň citovali ustanovenia, ktoré aplikovali, a z ktorých vyvodili svoje právne závery. Odôvodnenie odvolacieho súdu sa vypořádava so všetkými podstatnými rozhodujúcimi skutočnosťami. Jeho myšlienkový postup je v odôvodnení dostatočne vysvetlený nielen s poukazom na všetky rozhodujúce skutočnosti zistené vykonaným dokazovaním, ale tiež s poukazom na právne závery, ktoré prijal. Z odôvodnenia rozhodnutia odvolacieho súdu vyplýva, že rozsudok súdu prvej inštancie považuje za vecne správny, nakoľko súd riadne zistil skutkový stav, keď vykonal dokazovanie v rozsahu potrebnom na zistenie rozhodujúcich skutočností z hľadiska posúdenia opodstatnenosti žaloby, výsledky vykonaného dokazovania správne zhodnotil a na ich základe dospel k správnym skutkovým a právnym záverom, ktoré v napadnutom rozhodnutí aj náležite odôvodnil (§ 220 ods. 2 CSP). Odvolací súd v odôvodnení svojho rozhodnutia citoval ustanovenia, ktoré aplikoval, a z ktorých vyvodil právny záver o nedostatku naliehavého právneho záujmu na požadovanom určení na strane žalobkyne, čo ho v konečnom dôsledku viedlo k potvrdeniu rozsudku súdu prvej inštancie o zamietnutí žaloby. Okolnosti, ktoré ho viedli k predmetnému právnemu záveru zdôvodnil konkrétne v bodoch 23. a 24. svojho odôvodnenia, v ktorých sa dostatočne a preskúmateľne vysporiadal s právne relevantnou argumentáciou žalobkyne uvedenou v odvolaní. Keďže primárnym dôvodom na zamietnutie žaloby bol nedostatok naliehavého právneho záujmu žalobkyne na požadovanom určení, odvolací súd ďalej vo svojom odôvodnení (bod 25. a 26.) nad rámec toho uviedol ďalšie svoje právne úvahy zo strany žalobkyne namietaného nedostatočného sa vysporiadania súdu prvej inštancie v otázke predkupného práva a s ním spojenou dodatočnou nemožnosťou plnenia. Tým, že odvolací súd akcentoval, že rozhodným dôvodom zamietnutia žaloby v prejednávanej veci bol nedostatok naliehavého právneho záujmu žalobkyne na požadovanom určení (ako to ustálil i súd prvej inštancie), žalobkyňou vytýkaná vada zmätočnosti ohľadne formulovaného odôvodnenia rozsudku ohľadom (ne)opodstatnenosti veci samej nie je spôsobilým zasiahnuť do procesných práv žalobkyne so záverom o porušení jej práva na spravodlivý proces. Porušenie práva na spravodlivý proces a tým aj základného práva na súdnu ochranu by predstavoval opačný postup súdov nižších inštancií, ktoré by rozhodli o vecnej opodstatnenosti určovacej žaloby bez toho, aby dospeli k záveru o existencii naliehavého právneho záujmu žalobcu (sp. zn. II. ÚS 590/2017), čo však nie je prejednávaný prípad.

19. Dovolateľka vyvodzujúc prípustnosť dovolania v zmysle § 420 písm. f/ CSP aj v dôsledku nesprávneho právneho posúdenia otázky nedostatku naliehavého právneho záujmu v zmysle § 137 písm. c/ CSP. Dovolací súd k tomu uvádza, že už podľa predchádzajúcej procesnej úpravy dospel najvyšší súd k záveru, že realizácia procesných oprávnení sa účastníkovi neznemožňuje právnym posúdením veci (viď R 54/2012 a tiež 1 Cdo 62/2010, 2 Cdo 97/2010, 3 Cdo 53/2011, 4 Cdo 68/2011, 5 Cdo 44/2011, 7 Cdo 26/2010, 8 ECdo 170/2014). Podľa právneho názoru najvyššieho súdu nie je ani v súčasnosti (po 1. júli 2016) žiadny dôvod pre odklon od vyššie uvedeného chápania dopadu nesprávneho právneho posúdenia veci (nesprávneho vyriešenia niektorej právnej otázky súdom) na možnosť strany civilného sporového konania uskutočňovať jej patriace procesné oprávnenia. Na tom, že ani prípadné nesprávne právne posúdenie veci nezakladá dovolateľom tvrdenú vadu zmätočnosti, zotrval aj judikát R 24/2017 a tiež viaceré rozhodnutia najvyššieho súdu (1 Cdo 202/2017, 2 Cdo 101/2017, 3 Cdo 94/2017, 4 Cdo 47/2017, 5 Cdo 145/2016, 7 Cdo 113/2017, 8 Cdo 76/2018, 9 Cdo 86/2020).

20. Napokon dovolací dôvod podľa § 420 písm. f/ CSP žalobkyňa spája s námietkou týkajúcou sa porušenia § 382 CSP odvolacím súdom.

21. Podľa § 382 CSP ak má odvolací súd za to, že sa na vec vzťahuje ustanovenie všeobecne záväzného právneho predpisu, ktoré pri doterajšom rozhodovaní veci nebolo použité a je pre rozhodnutie veci rozhodujúce, vyzve strany, aby sa k možnému použitiu tohto ustanovenia vyjadrili.

22. Účelom tohto ustanovenia je predchádzať vydávaniu prekvapivých rozhodnutí. Pri aplikácii tohto ustanovenia odvolací súd vychádza z princípu predvídateľnosti súdneho rozhodnutia, ktorý je považovaný za komponent princípov právneho štátu, osobitne princípu právnej istoty. Výzva odvolacieho súdu je plnením osobitného druhu, tzv. manudukčnej povinnosti odvolacieho súdu, jej

podstatou je zabrániť odňatiu možnosti konať pred odvolacím súdom, t. j. zabezpečiť riadny prístup k spravodlivému procesu aj po podaní odvolania, čo je súčasťou základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 zákona č. 460/1992 Zb. Ústavy Slovenskej republiky.

23. O tzv. prekvapivé rozhodnutie ide predovšetkým vtedy, ak odvolací súd založí svoje rozhodnutie vo veci na iných právnych záveroch ako súd prvej inštancie, za súčasného naplnenia tej okolnosti, že proti týmto iným (odlišným) právnym záverom odvolacieho súdu, nemá strana konania možnosť vyjadrovať sa, právne argumentovať, prípadne predkladať nové dôkazy, ktoré sa z hľadiska doterajších právnych záverov súdu prvej inštancie nejavili ako významné (viď aj uznesenie Najvyššieho súdu SR z 21. marca 2018, sp. zn. 7 Cdo 1/2018).

24. Žalobkyňa konkrétne odvolaciemu súdu vytýka, že nebola zo strany odvolacieho súdu upozornená (§ 382 CSP) na to, že ňou uplatnený nárok bude odvolací súd odlišne právne posudzovať, pokiaľ id ide o nedostatok naliehavého právneho záujmu aj podľa ustanovení § 359 a § 335 CMP pojednávajúcich o úschovách. Odvolací súd posudzoval podľa jej názoru vec podľa iných ustanovení, ako súd prvej inštancie bez toho, aby vytvoril procesný priestor na vyjadrenie pre žalobkyňu.

24.1. Podľa názoru dovolacieho súdu, rozsudku odvolacieho súdu nemožno pripisovať vadu „prekvapivosti súdneho rozhodnutia“. Odvolací súd rozhodnutie súdu prvej inštancie ako vecne správne potvrdil (§ 387 ods. 1 CSP) a rovnako sa v bode 24. rozhodnutia stotožnil aj s jeho odôvodnením o správnosti zamietnutia žaloby súdom prvej inštancie z dôvodu nedostatku naliehavého právneho záujmu na strane žalobkyne. Na posudzovaný prípad neaplikoval žiadne ustanovenie všeobecného právneho predpisu, ktoré pri doterajšom rozhodovaní veci nebolo použité a bolo pre rozhodnutie veci rozhodujúce. Potvrdzujúci výrok napadnutého rozsudku je založený na aplikácii tých istých ustanovení, podľa ktorých vec posúdil aj súd prvej inštancie (na aplikácii § 137 písm. c/ CSP). V odôvodnení napadnutého rozsudku sa odvolací súd nad rámec dôvodov uvedených v odôvodnení rozsudku prvoinštančného súdu, s ktorými sa v plnom rozsahu stotožnil, len vysporiadať s námietkami žalobkyne uvedenými v jej odvolaní. Odvolací súd vo svojom rozhodnutí len skonštatoval, že žalobkyňa podala žalobu z dôvodu vyplatenia náhrady za vyvlastnený pozemok, ktorého nároku sa môže domáhať v konaní o úschovách, avšak z rozhodnutia jednoznačne vyplýva, že rozhodným dôvodom zamietnutia žaloby žalobkyne v tejto prejednávanej veci, čo nakoniec správne zistil aj prvoinštančný súd, bol nedostatok naliehavého právneho záujmu na požadovanom určení na strane žalobkyne s vysvetlením, že tento nie je daný pri žalobe o určení vlastníckeho práva k okamihu vyvlastnenia nehnuteľnosti, teda okolnosti ktorá nastala v minulosti a ktorá nie je spôsobilá zasiahnuť do aktuálnych vlastníckych právnych vzťahov evidovaných v katastri. Odvolacím súdom spomenuté ustanovenia v konaní o úschovách nezakladajú zmenu v aplikácii rozhodnej právnej normy súdmi, ale ani argumentáciu (obsahovú) zmenu dôvodov právneho záveru o nedostatku naliehavého právneho záujmu v § 137 písm. c/ CSP. Uvedeným mohlo ísť o konštatovanie ďalších dôvodov na posilnenie právnej argumentácie. Na tomto mieste je potrebné poukázať na právne závery uvedené v judikáte R 56/2012, v ktorom najvyšší súd vecne nadväzujúc na judikát R 33/2011, vysvetlil, kedy nedochádza k znemožneniu realizácie procesných oprávnení. V judikáte R 56/2012 najvyšší súd uviedol, že pokiaľ sa odvolací súd v odôvodnení svojho potvrdzujúceho rozsudku v plnom rozsahu stotožnil s dôvodmi prvoinštančného rozhodnutia a nad ich rámec uviedol ešte aj ďalšie, z pohľadu prvoinštančného konania nové dôvody, jeho rozhodnutie nie je rozhodnutím prekvapivým. Takýto postup súdu nie je odňatím možnosti konať pred súdom v zmysle ustanovenia § 237 ods. 1 písm. f/ O. s. p.

24.2. Z uvedeného tak vyplýva, že nebolo potrebné, aby odvolací súd pristupoval k splneniu tzv. manu dukčnej (poučovacej) povinnosti vyplývajúcej z § 382 CSP; odvolacie rozhodnutie nemožno považovať za prekvapivé.

25. Na základe vyššie uvedeného dospel dovolací súd k záveru, že dovolanie žalobkyne nie je v tejto časti podľa § 420 písm. f/ CSP prípustné, preto dovolanie v tejto časti ako neprípustné odmietol podľa § 447 písm. c/ CSP.

K dovolaciemu dôvodu v zmysle § 421 ods. 1 písm. a/ CSP:

26. Dovolateľka prípustnosť svojho dovolania uplatnila v zmysle § 421 ods. 1 písm. a/ CSP, k čomu dovolací súd poznamenáva:

27. Podľa § 421 ods. 1 písm. a/ CSP je dovolanie prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe odvolacieho súdu.

28. Relevantnou podľa § 421 ods. 1 CSP je právna (nie skutková) otázka, na ktorej spočívalo rozhodnutie odvolacieho súdu. Musí ísť pritom o takú právnu otázku, ktorá bola podľa názoru dovolateľa odvolacím súdom vyriešená nesprávne (porovnaj § 432 ods. 1 CSP) a pri ktorej - s prihliadnutím na individuálne okolnosti veci (prípadu) - zároveň platí, že ak by bola vyriešená správne, súdy by nevyhnutne rozhodli inak, pre dovolateľa priaznivejším spôsobom.

29. Právnym posúdením veci je aplikácia práva na zistený skutkový stav. Je to činnosť súdu spočívajúca v podradení zisteného skutkového stavu príslušnej právnej norme, ktorá vedie súd k záveru o právach a povinnostiach účastníkov právneho vzťahu. Súd pri tejto činnosti rieši právne otázky (questio iuris). Ich riešeniu predchádza riešenie skutkových otázok (questio facti), teda zistenie skutkového stavu. Právne posúdenie je všeobecne nesprávne, ak sa súd dopustil omylu pri tejto činnosti, t. j. ak posúdil vec podľa právnej normy, ktorá na zistený skutkový stav nedopadá, alebo správne určenú právnu normu nesprávne vyložil, prípadne ju na daný skutkový stav nesprávne aplikoval.

30. Dovolateľka v súvislosti s dovolacím dôvodom v zmysle § 421 ods. 1 písm. a/ CSP v dovolaní namietala, že odvolací súd sa odklonil od ustálenej praxe dovolacieho súdu v prípade riešenia 1/ právnej otázky „vecnoprávnych a záväzkovoprávnych účinkov zmluvy“, ako aj 2/ otázky „následkov spojených s predkupným právom“, a to v prípade oboch otázok, ako vyplýva z ich nastolenia dovolateľkou, vo vzťahu k otázke neplatnosti kúpnej zmluvy ako právneho úkonu.

30.1. Dovolateľka v dovolaní vo vzťahu k namietaným otázkam nesprávneho právneho posúdenia odvolacím súdom uviedla, že odvolací súd sa odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu a poukázala na rozhodnutia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 2 Cdo 184/2005, 1 Sžr 15/2012, 3 Cdo 239/2012, 1 Obdo 11/2011, 4 Cdo 56/2009 a Najvyššieho súdu Českej republiky sp. zn. 30 Cdo 3236/2006.

30.2. Vzhľadom na formuláciu vymedzených právnych otázok žalobkyňou a jej namietanie, že: „odvolací súd sa odklonil od rozhodovacej praxe Najvyššieho súdu, keď stotožnil vecnoprávne a obligačné účinky kúpnej zmluvy. To, že nedošlo k povoleniu vkladu znamená, že nenastali vecnoprávne účinky (vlastnícke právo nebolo zapísané do katastra). Uvedené skutočnosti však nebránia skúmať, či nastali obligačné účinky zmluvy (t.j. či bola zmluva platná). Žalobca má za to, že neexistoval žiaden hmotnoprávny dôvod neplatnosti zmluvy... Súd sa pri posudzovaní právnej otázky následkov spojených s predkupným právom odchyľil od ustálenej praxe, ktorá jednoznačne hovorí o tom, že následkom vecného predkupného práva nie je neplatnosť právneho úkonu, osoba oprávnená z predkupného práva sa môže domáhať od nadobúdateľa, aby mu vec ponúkol na predaj, alebo jej zostane predkupné právo zachované (§ 603 ods. 3 Občianskeho zákonníka).“, dospel dovolací súd k záveru, že tieto otázky nekorešpondujú s právnym posúdením, na ktorom bolo založené dovolaním napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu. V posudzovanom prípade odvolací súd založil svoj potvrdzujúci rozsudok na rozhodnom závere o nedostatku určovacej žaloby spočívajúcom v nenaplnení podmienky naliehavého právneho záujmu žalobkyne na takejto žalobe v zmysle § 137 písm. c/ CSP. Išlo pritom o jediný a postačujúci dôvod, na základe ktorého dospeli oba súdy nižšej inštancie k záveru o nevyhnutnom zamietnutí žaloby.

30.3. V dovolaní žalobkyňou namietané právne posúdenie týkajúce sa vyriešenia ňou vymedzenej právnej otázky, by mohlo mať znaky relevantné v zmysle § 421 ods. 1 písm. a/ CSP iba vtedy, ak by výsledok riešenia tejto otázky (posúdenia a vyhodnotenia) predstavoval jediný a výlučný dôvod, pre ktorý bolo v spore rozhodnuté v jej neprospech. Takými ale nemohli byť právne otázky riešiacie vzťah vecnoprávnych a záväzkoprávnych účinkov kúpnej zmluvy, či otázky predkupného práva.

30.4. S poukazom na uvedené dospel dovolací súd k záveru, že v dovolaní absentuje také vymedzenie

právnej otázky, od vyriešenia, ktorej reálne záviselo dovolaním napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu; v dôsledku čoho prípustnosť dovolania v zmysle § 421 ods. 1 písm. a/ CSP nevyplyva.

K dovolaciemu dôvodu v zmysle § 421 ods. 1 písm. b/ CSP:

31. Žalobkyňa v dovolaní ďalej výslovne uvádza, že prípustnosť svojho dovolania vyvodzuje aj z § 421 ods. 1 písm. b/ CSP.

31.1. Posudzujúc dovolanie podľa obsahu (§ 124 ods. 1 CSP) za otázku v rozhodovacej praxi odvolacieho súdu doposiaľ neriešenú (§ 421 ods. 1 písm. b/ CSP) žalobkyňa označila: a/ „posúdenie otázky naliehavého právneho záujmu za situácie, ak je v katastri zapísaná poznámka o prebiehajúcom konaní podľa § 228 ods. 2 CSP, ktorá rozširuje právnu záväznosť na ďalšie subjekty, pretože hlavným argumentom pre označenie subjektov zapísaných v katastri je práve tá skutočnosť, aby rozhodnutie voči ním bolo právne záväzné“; b/ „otázka posudzovania pasívnej vecnej legitímácie pri určovacích žalobách, či naliehavý právny záujem nenahrádza pasívnu vecnú legitímáciu, ak existuje naliehavý právny záujem proti žalovanej“.

32. Vzhľadom na skutočnosť, že obe žalobkyňou vymedzené právne otázky sa týkajú naliehavého právneho záujmu a navzájom obsahovo súvisia, dovolací súd k obom uvádza nasledovné.

33. Relevanciu podľa § 421 ods. 1 CSP má právna otázka (nie skutková) otázka, na ktorej spočívalo rozhodnutie odvolacieho súdu. Musí ísť pritom o takú právnu otázku, ktorá bola podľa názoru dovolateľa odvolacím súdom vyriešená nesprávne (porovnaj § 432 ods. 1 CSP) a pri ktorej - s prihliadnutím na individuálne okolnosti veci (prípadu) - zároveň platí, že ak by bola vyriešená správne, súdy by nevyhnutne rozhodli inak, pre dovolateľa priaznivejším spôsobom.

34. Vzhľadom na formuláciu žalobkyňou vymedzených právnych otázok v rámci dovolacieho dôvodu podľa § 421 ods. 1 písm. b/ CSP dovolací súd dospel k záveru, že tieto nekorešpondujú s právnou otázkou, od vyriešenia ktorej záviselo dovolaním napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu a to z nasledovných dôvodov. Právna otázka ohľadom vecnej pasívnej legitímácie spojená s materiálnou záväznosťou rozhodnutia v zmysle § 228 ods. 2 CSP pre ďalšie subjekty (nadobúdateľov vlastníckeho práva) nie je spôsobilá spochybniť alebo zvrátiť rozhodný právny názor odvolacieho súdu ohľadom neexistencie naliehavého právneho záujmu na určovacej žalobe smerujúcej voči žalovanej. Poznámka o prebiehajúcom konaní v zmysle § 228 ods. 2 CSP síce pôsobí aj voči neskorším nadobúdateľom nehnuteľnosti a prioritne má upozorňovať na to, že v prebiehajúcom konaní môže byť určené vlastnícke právo osoby, ktorá si dala poznámku zapísať a prípadné pozitívne rozhodnutie sa bude vzťahovať aj na neskorších vlastníkov; v tomto konaní však žalobca nežiada dosiahnutie zápisu jeho osoby do katastra nehnuteľností ako vlastníka, ale po pripustení zmeny žaloby naliehavý právny záujem odôvodňoval rozhodnutím o vyvlastnení pozemku a jeho nároku na vyplatenie náhrady za vyvlastnenie. Platí pritom, že poznámka má význam iba vtedy, ak dôjde na základe rozhodnutia k zápisu nového vlastníka do katastra nehnuteľností. Za predpokladu, že žalobca nemá na požadovanom určení naliehavý právny záujem, potom podľa ustálenej judikatúry nie je potrebné sa ani vecou samou zaoberať.

35. V súvislosti s ďalšou (v poradí druhou) právnou otázkou, či „naliehavý právny záujem nenahrádza (chýbajúcu) pasívnu vecnú legitímáciu, ak existuje naliehavý právny záujem proti označenému žalovanému“ dovolací súd uvádza:

36. Dovolací súd na základe ním vykonaného prieskumu v databáze rozhodnutí najvyššieho súdu („iura novit curia“ I. ÚS 51/2020, III. ÚS 289/2017) zistil, že dovolateľkou nastolená otázka ohľadne vzájomného vzťahu naliehavého právneho záujmu a vecnej legitímácie dovolacím súdom už riešená bola v mnohých rozhodnutiach. Súdna prax sa ustálila jednoznačne v názore, že naliehavý právny záujem a vecná legitímácia sú úzko prepojené, ale zároveň sa jedná o dve rôzne podmienky úspešnosti určovacích žalôb (4Cdo/134/2020, III. ÚS 117/2022).

37. Podmienkou procesnej prípustnosti určovacej žaloby je právny záujem na požadovanom určení, na

skúmaní ktorého súdy nižších inštancií založili svoje rozhodnutie. Právny záujem procesnej prípustnosti určovacej žaloby musí byť naliehavý. Žalobca má naliehavý právny záujem na určení, či tu právo je, alebo nie je vtedy, ak je tvrdené právo neisté alebo ohrozené za predpokladu, že vyhovujúcim určovacím rozsudkom možno túto neistotu alebo ohrozenie odstrániť (R 17/1972).

38. Pri skúmaní existencie naliehavého právneho záujmu ide o posúdenie, či podaná žaloba je vhodný (účinný a správne zvolený) procesný nástroj ochrany práva žalobcu, či sa ňou môže dosiahnuť odstránenie spornosti práva. Procesná povinnosť preukázať, že v čase rozhodovania súdu je naliehavý právny záujem na určení právneho vzťahu alebo práva, zaťažuje toho, kto sa tohto určenia domáha (žalobcu). Pokiaľ chce žalobca osvedčiť svoj naliehavý právny záujem, musí na jednej strane poukázať na určité skutkové okolnosti vedúce k sporu medzi stranami a k potrebe určiť súdom, či tu právny vzťah alebo právo je alebo nie je, na druhej strane vysvetliť, že práve podaná žaloba je procesne vhodným nástrojom, ktorý rieši (odstraňuje neistotu vzťahu sporových strán alebo vytvára pevný základ pre jeho usporiadanie). Rešpektujúc zásadu hospodárnosti konania sa súd musí zaoberať otázkou existencie naliehavého právneho záujmu na určovacej žalobe už po začatí konania, pričom naliehavý právny záujem na požadovanom určení musí byť daný aj v čase rozhodovania (napr. sp. zn. 5Cdo/264/2007, 5Cdo/31/2011, 4Cdo/111/2008).

39. Naliehavý právny záujem nie je daný, ak sa petit žaloby, jej skutkové tvrdenia a právne hodnotenie neviažu na odstránenie konkrétnej spornosti žalobcom uplatneného práva (R 22/2017).

40. Vecnou legitímáciou sa rozumie stav vyplývajúci z hmotného práva. Vecne legitimovaným je ten, kto je subjektom hmotnoprávneho vzťahu, o ktorom sa v procese rozhoduje. Všeobecne možno uviesť, že vecnou legitímáciou treba rozumieť stav vyplývajúci z hmotného práva, kedy jeden účastník občianskeho súdneho konania (navrhovateľ) je subjektom hmotnoprávneho oprávnenia, o ktoré v konaní ide (je aktívne vecne legitimovaný) a účastník na opačnej procesnej strane (odporca) je subjektom hmotnoprávnej povinnosti (je pasívne vecne legitimovaný). V konaní o určení, či tu právny vzťah alebo právo, je či nie je, má vecnú legitímáciu ten, kto je účastníkom právneho vzťahu alebo práva, o ktoré v konaní ide, alebo ten, koho právnej sféry sa sporný právny vzťah alebo spoločné právo týka. Vecnú legitímáciu v konaní o určení, či tu právny vzťah alebo právo je či nie je, nemajú výlučne len tí, ktorí sú účastníkmi sporného vzťahu alebo práva (sp. zn. 3Cdo/51/2009).

41. Pasívne legitimovanou stranou v spore o určení vlastníckeho práva k nehnuteľnosti je ten, kto je zapísaný v katastri nehnuteľností ako vlastník, ak sa nepreukáže opak (§ 70 ods. 1 Katastrálneho zákona). Súdy nižších inštancií (nad rámec konštatovania, že naliehavý právny záujem na požadovanom určení nie je daný) zhodne dospeli k právnenému záveru, že žalovaná, keďže v čase vyvlastnenia nebola vlastníčkou nehnuteľnosti, nie je ani aktuálnou vlastníčkou a preto nie je v konaní ani pasívne vecne legitimovaná.

42. Odvolací súd v odôvodnení napadnutého rozsudku akcentoval, že rozhodným dôvodom zamietnutia žaloby v prejednávanej veci bol nedostatok naliehavého právneho záujmu na požadovanom určení na strane žalobkyne. Dovolateľka bez zjavnej spojitosti s konštatovaním súdov o nedostatku naliehavého právneho záujmu na požadovanom určení, teda s tým čo bolo rozhodujúce pre právne posúdenie sporu, sa v dovolaní venovala otázke posudzovania toho, že ak existuje naliehavý právny záujem proti označenej žalovanej, či tento (ne)nahrádza jej (chýbajúcu) pasívnu vecnú legitímáciu. Takto nastolená právna otázka nezakladá opodstatnenosť relevantnej právnej argumentácie pre toto konanie, lebo vychádza z neexistujúcej premisy ohľadom existencie naliehavého právneho záujmu vo vzťahu k žalovanej i keď súdy konštatovali presný opak (neexistenciu takého právneho záujmu, čo sa dovolateľke nepodarilo spochybníť), preto uvedená otázka nie je spôsobilá byť podkladom pre vyslovenie prípustnosti dovolania žalobkyne podľa § 421 ods. 1 písm. b/ CSP ohľadom nesprávnosti právneho posúdenia veci odvolacím súdom.

43. V danom prípade v pomeroch medzi žalobkyňou a žalovanou neexistuje spornosť vlastníckeho práva, lebo žalovaná nie je aktuálnou vlastníčkou, nebola ňou ani v čase vyvlastnenia a preto vo vzťahu k

žalovanej žalobkyňa nemá na požadovanom určení naliehavý právny záujem. Ak sa zamietá určovací žaloba pre nedostatok naliehavého právneho záujmu, je vylúčené súčasne sa zaoberať žalobou vo veci samej (napr. rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 1Cdo/26/07, 1Cdo/91/06, 2Cdo/231/07). Z uvedeného teda vyplýva, že otázka potreby skúmania naliehavého právneho záujmu na požadovanom určení, na vyriešení ktorej založil rozhodnutie odvolací súd zhodne so súdom prvej inštancie je otázkou, ktorá bola dovolacím súdom opakovane riešená (sp. zn. 8Cdo/156/2018, 4Cdo/134/2020). Ak žalobkyni podaním žaloby išlo o určité peňažné plnenie zložené do úschovy, tak treba pripomenúť, že pre nedostatok naliehavého právneho záujmu spravidla nemožno vyhovieť návrhu na rozhodnutie súdu určovacím výrokom, ak možno uplatniť nárok na plnenie (Z IV, s.705). Takého nároku sa možno domáhať v konaní o úschove. Určovacou žalobou môže byť určené len jestvovanie práva, prípadne právneho vzťahu, existujúceho ku dňu vyhlásenia rozsudku, obsahom žaloby nemôže byť určenie práva za dobu minulú a ani do budúcnosti (pozri rozhodnutia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp.zn. 2 Cdo 32/98, 2 Cdo 131/06). Z tohto pravidla judikatúra pripúšťa výnimky, a to v podobe žalôb o určenie, že určitá osoba bola ku dňu smrti vlastníkom veci, resp. žaloba, že určitá vec patrí do dedičstva (pozri rozhodnutia Najvyššieho súdu sp.zn. 1 Cdo 26/07, 3 Cdo 44/08, 8Cdo 156/2018). Rozsudok najvyššieho súdu sp. zn. 4Cdo/134/2020, ktorý bol vydaný v obdobnej právnej veci, prešiel testom ústavnosti (sp. zn. III. ÚS 117/2022), keď Ústavný súd Slovenskej republiky v konaní o ústavnej sťažnosti mimo iného uviedol, že zamietnutie sťažovateľovej žaloby nepredstavovalo odopretie spravodlivosti v podobe neochoty súdov konajúcich o jeho určovacej žalobe zaoberať sa zodpovedajúcou vecnou argumentáciou a zaujal k nej decízne stanovisko a že „... zamietnutie sťažovateľovej určovacej žaloby nie je záverom o tom, že mu nesvedčí právo na vyplatenie náhrady za vyvlastnenie, ale len dôsledkom toho, že sťažovateľ na presadzovanie tohto svojho hmotného práva zvolil neadekvátnu procesnú formu - žalobu o určenie vlastníckeho práva k dotknutej nehnuteľnosti.“

44. So zreteľom na uvedené dospel dovolací súd k záveru, že v dovolaní absentuje také vymedzenie právnych otázok, od vyriešenia ktorých reálne záviselo dovolaním napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu; v dôsledku čoho prípustnosť dovolania v zmysle § 421 ods. 1 písm. b/ CSP nevyplýva.

45. Z týchto dôvodov dovolací súd dovolanie žalovanej v časti, v ktorej namietala vady zmätočnosti podľa § 420 písm. f/ CSP ako neprípustné odmietol podľa § 447 písm. c/ CSP a v časti, v ktorej namietala nesprávne právne posúdenie veci podľa § 421 ods. 1 písm. a/ a b/ CSP dovolanie odmietol podľa § 447 písm. f/ CSP ako dovolanie, v ktorom dovolací dôvod nie je vymedzený spôsobom uvedeným v § 431 až § 435 CSP.

46. Podľa § 444 ods. 2 CSP, ak nejde o rozhodnutie, ktoré ukladá povinnosť plniť, dovolací súd môže na návrh odložiť jeho právoplatnosť, ak sú tu dôvody hodné osobitného zreteľa; ustanovenie § 230 tým nie je dotknuté.

46.1. Dovolací súd nezistil splnenie podmienok pre odklad právoplatnosti dovolaním napadnutého rozhodnutia v zmysle § 444 ods. 2 CSP, a preto v súlade s ustálenou súdnou praxou o tom nevydal samostatné rozhodnutie (4 Cdo 144/2019, 4 Cdo 108/2019, 9 Cdo 126/2020).

47. O náhrade trov dovolacieho konania rozhodol dovolací súd podľa § 453 ods. 1 CSP tak, že úspešnej žalovanej priznal nárok na ich náhradu, keď výsledok dovolacieho konania obdobný jeho zastaveniu zavinila žalobkyňa (§ 256 ods. 1 CSP).

48. Toto uznesenie bolo prijaté senátom najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.